2008 жыл, 22-чи ОКТЯБРЬ, БАРАЗ КЮН. № 204 (18055)

ЗАМАН

ГАЗЕТ 1924 ЖЫЛДАН БЕРИ ЧЫГЪАДЫ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

БАГЪАСЫ 3 СОМДУ

Къабарты-Малкъар Республиканы Къыралны кереклерине заказла бериу жаны бла къырал комитетини юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини

У К А З Ы

«Россей Федерацияны субъектлерини къырал властьларыны законла чыгъарыучу (представительный) эм толтуруучу органларын къурауну битеулю принциплерини юсюнден» Федеральный законну 17-чи статьясыны 4-чю пунктуна, Къабарты-Малкъар Республиканы Конституциясыны 81-чи статьясыны «б» пунктуна тийишлиликде **бегим этеме**:

1.Къабарты-Малкъар Республиканы Къыралны кереклерине заказла бериу жаны бла къырал комитетин къурааргъа.

2.Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосу бир айны ичинде керекди:

Къабарты-Малкъар Республиканы Къыралны кереклерине заказла бериу жаны бла къырал комитетин къурауну юсюнден болумну къабыл кёрюрге;

Къабарты-Малкъар Республиканы Къыралны кереклерине заказла бериу жаны бла къырал комитетинде ишлериклени санын, иш хакъны фондун да къабыл кёрюрге;

бу Указны толтуруу бла байламлы финанс, къурау эм башха вопросланы оноуларын этерге;

кеслерини актларын бу Указгъа келишдирирге.

3.Къабарты-Малкъар Республиканы къырал властыны толтуруучу органларыны Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини «Къабарты-Малкъар Республиканы къырал властыны толтуруучу органларыны структурасыны юсюнден» 2006 жылда 28-чи июньда чыгъарылгъан 66-УП номерли Указы бла къабыл этилген структурасын 3-чю пунктха «Къабарты-Малкъар Республиканы Къыралны кереклерине заказла бериу жаны бла къырал комитети» деген сёзлени къошуп тюрлендирирге.

4.Бу Указ официальный халда басмаланнган кюнден кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Президенти **А.КАНОКОВ**

Нальчик шахар, 2008 жылда 15-чи октябрьде, №105-УП

КъМР-ни Президиумунда

Республика юйлеге жылыу бериу кезиуге иги хазырланнганды

Билдиргенибизча, КъМР-ни Парламентини кезиулю жыйылыуунда болгъан «правительстволу сагъатда» сёз жашау журт-коммунальный мюлкню болумуну, ол кюз арты-къыш кезиуге къалай хазырланнганыны юсюнден баргъанды.

Аны юсюнден билдириу бла КъМР-ни промышленность, отлукъ-энергетика комплекс эм жашау журт-коммунальный мюлк министри Уяналаны Кязим сёлешгенди. Ол республикада предприятияланы бла организацияланы кюз арты-къыш кезиуде ишлерге хазырлау бла байламлы ишлени планы жарашдырылгъанын, ол къалай толтурулгъанына дайым да контроль этилгенин, битеу районлада бла шахарлада объектлени хазырлыкъларыны паспортларына къол салыннганын чертип айтханды.

Министерство Элбрус районну администрациясы бла бирге Тырнауз шахарда жылыу бла жалчытхан системаны жангыртыуну, кеслери алларына ишлеген тогъуз котельня орнатыуну мадарларын жарашдыргъанды. Министр айтханнга кёре, жангы котельняла жылыугъа, ремонт этиуге, жылыу баргъан быргъыланы кереклерине къоранчланы 10 миллиондан артыкъ сомгъа аяргъа онг берликдиле. Кеслери алларына ишлеген 6 котельняны орнатып бошау 2008 жылны баш борчларындан бири болгъанлай къалады.

Ахыры 2 -чи бетдеди.

Къууанчлы иш

Гитче бизнесни айнытыуда тийишли жер аллыкъды

Къабарты-Малкъарны предприятиялары чыгъаргъан продукция бла шагъырейленирге энди кимни да онгу боллукъду. Бу кюнледе КъМР-ни Экономиканы айныуу эм сатыу-алыу министерствосуну башламчылыгъы бла производстволу бизнес-инкубатор эм республиканы предприятиялары чыгъаргъан затланы кёрмючю ачылгъанды. Анга жораланнган къууанчлы жыйылыугъа КъМР-ни Президенти Арсен Каноков, Парламентни Председатели Бечелланы Илияс, Правительствону башчысы Андрей Ярин, законла чыгъарыучу органны депутатлары, министрле, республиканы районларыны бла шахарларыны администрацияларыны башчылары, бизнес бла кюрешгенле къатышхандыла.

Къууанчлы жыйылыуну экономиканы айнытыу эм сатыу-алыу министри Мусукланы Алий ачханды. Аны билдиргенине кёре, Шимал Кавказда биринчи болуп бизнес-инкубатор Нальчикде ачылгъанды. Аны мурдорунда производстволу бизнес-инкубатор ишлетирге керeклиси ол заманда окъуна белгиленнген эди. РФ-ни Экономиканы айнытыу эм сатыу-алыу министерствосу къыралны субъектлеринде бардыргъан конкурсда хорлагъаныны хайырындан аны республикада ишлетирге федеральный бюджетден ахча алыргъа онг чыкъгъанды. Бюгюнлюкде уа шёндюгю излемлеге тийишли комплексде 11 производстволу цех эм компьютерле бла жалчытылыннган 32 офис бардыла.

-Бизнес-инкубатор эм производстволу бизнес-инкубатор бир комплексге бирикдирилгендиле. Ол Россейде бек уллуладан бириди эм къыралны субъектлеринде анга ушагъан болмагъанын айтыргъа тийишлиди, - дейди Мусукланы Алий.

Ызы бла ол сёзню КъМР-ни Президенти Арсен Каноковха бергенди. Ол, биринчиден, жыйылгъанланы бу къууанчлы иш бла алгъышлагъанды. «Республикада гитче бизнесни айнытыугъа арт заманда уллу эс бурулгъаны белгилиди. Ол Къабарты-Малкъарны экономикасыны тутхучлу бёлюмлеринден бириди, - дегенди Арсен Каноков. – Бу жаны бла бюгюнлюкде тамамланнган жумушларыбыз аз тюйюлдюле: республикада бизнесни айнытыуда проблемаланы кетерир мурат бла Предприниматель совет къуралгъанды, Инвестиция агентство ишлейди. Алай бла бизде предпринимательлеге болушлукъ этген битеу Россейде да айырмалы система къуралгъанын белгилерчады».

Ахыры 2 -чи бетдеди.

Суратны **Р. МАМИЕВ** алгъанды.

АХЫР ЖОЛГЪА АШЫРЫУ

КъМР-ни Президенти Геннадий Трошевни асыраугъа къатышырыкъды

КъМР-ни Президенти Арсен Каноков Къабарты-Малкъарны делегациясыны башчысы болуп Россейни Жигити генерал Геннадий Трошевни асыраугъа къатышырыкъды. Трошев 22-чи октябрьде Краснодарда асыраллыкъды.

КъМР-ни делегациясына Нальчик шахарны администрациясыны, Нальчик шахар аскер комиссариатны келечилери, генералны республикабызны ара шахарында жашагъан жууукълары, ол окъугъан эм аны аты аталгъан 11-чи номерли школда ишлегенле киредиле.Къабарты-Малкъарны келечилери КъМР-ни Президентинден, КъМР-ни Парламентинден, Нальчик шахарны администрациясындан, жер-жерли самоуправлениияны Нальчик шахар Советинден, ветеранланы шахар советинден Жигитни къабырына гюлле саллыкъдыла.

Геннадий Трошев 2008 жылда 14-чю сентябрьде Пермь крайда бузулуп тюшген «Боинг» самолётда учуп баргъанладан бири болгъанды. Ол бушуулу ишни юсюнден эшитгенлей, КъМР-ни Президенти Арсен Каноков олсагъат генералны анасы Надежда Михайловна Трошевагъа телеграмма ийип, къайгъы сёз бергенди.

МЕЧИЛАНЫ Асхат.
КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Россей Федерацияны Коммунист партиясыны Къабарты-Малкъар регион бёлюмюню XI отчёт-айырыу конференциясыны делегатларыны республиканы гражданларына ЧАКЪЫРЫУЛАРЫ

Къабарты-Малкъарны хурметли гражданлары!

Биз, Россей Федерацияны Коммунист партиясыны Къабарты-Малкъар регион бёлюмюню XI отчёт-айырыу конференциясыны делегатлары, миллетлени араларында халгъа тынгысыз болуп, республикада жашагъанланы барысын да битеу кючлерин мамырлыкъны, ырахатлыкъны, халкъланы араларында шуёхлукъну сакълаугъа эм кючлендириуге бурургъа чакъырабыз.

Бизни бир юйюбюзде – Россейде- жашагъан битеу миллетлени бла халкъланы шуёхлукълары, къарындаш бирликлери ата-бабаларыбыздан къалгъан алтын хазнады. Бизни аталарыбыз,аналарыбыз, къарындашларыбыз, эгечлерибиз Деменгили къыралны къурай туруп, кёп къыйынлыкъланы хорлаялгъандыла, тыш душманла бла къанлы сермешле бардырып, аны намысын, жалынчакъсызлыгъын, жигитлеча, къоруулагъандыла, Уллу Ата журт уруш тозуратхан мюлкню къысха заманны ичинде аягъы юсюне салгъанлары бла къалмай, къыралыбызны алчылаланы сатырларына къошхандыла. Къабарты-Малкъарны халкъларыны бир къарындаш юйюрча биригип уруннганларыны хайырындан республика Россейни къыйыр жарлы жерлеринден къыралны тёрт сыйлы саугъасына тийишли болгъан, айныгъан индустриялы-аграрный регионнга айланнганды.

Бюгюнлюкде Россей, ол санда Къабарты-Малкъар да, къыйын заманланы сынайды. Аллай болумда тюз акъыллы хар адам да республикада жашагъан халкъланы бирликлерин сакълар, мамырлыкъны кючлендирир ючюн, къолдан келгенни аямазгъа керекди.

Багъалы бир жерлилерибиз! Шёндюгю къыйын политика, социальный-экономика болумдан биз жаланда биригип къутулаллыкъбыз. Жаланда бир болуп хорлаяллыкъбыз къарындаш халкъланы араларына сууукълукъ салгъан, туугъан Къабарты-Малкъарыбызны огъурлу жеринде миллетлени бир бирге юсгюрген кючлени.

Биз республикада жашагъанланы хар бирине да-жаш ад амлагъа эм абаданлагъа, ишчилеге эм эллилеге, бизни махтаулу интеллигенциябызгъа, тюз ниетли бизнесменлеге айланып, аланы ата-бабаларыбыз осуят этген мамырлыкъны, халкъланы араларында бирликни, шуёхлукъну сакъларгъа чакъырабыз.

КПРФ-ни Къабарты-Малкъар рескому.

КъМР-ни ЗАКОНЛА ЧЫГЪАРЫУЧУ БАШ ОРГАНЫНА - 70 ЖЫЛ

Кёпле саугъаланнгандыла

Тюнене Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Юйюнде къууанчлы жыйылыу болгъанды. Аны Парламентни Председатели Бечелланы Илияс ачханды эм бардыргъанды. Ол кесини алгъышлау сёзюнде КъМР-де парламентаризмни тохташханыны эм айныгъаныны кезиулери республикада къыраллыкъны кюч ала баргъаны, жашауу эм иши бла байламлыды, дегенди. Кёп миллетли Къабарты-Малкъарны жашларындан, къызларындан бир талайы парламентаризмни школунда чыныкъгъандыла. Ала халкъгъа тюз ниетли къуллукъ этгендиле, харкюнлюк жашауубуз жарыкъ, ырахатлы, келишиулю болуруна юлюш къошхандыла. Хар чакъырыуну кесини заманына кёре проблемалары болгъандыла. Аланы жетишимли тамамланыулары уа халкъны жашау къолайлыгъын кётюрюрге, мамырлыкъны, тынчлыкъны, келишиулюкню кючлерге онг бергенди. Жаш тёлюню жашаугъа хазырлауну баш борчларындан бирине санагъанды. Ол уллу ишлени тамамлаугъа уа сиз, бюгюн бери жыйылгъанла, кёп кере депутатха сайланнганла къыйын салгъансыз. Мен КъМР-ни законла чыгъарыучу баш органы къуралгъанлы 70 жыл толгъаныны къууанчыны аллында сизни барыгъызны да къызыу алгъышлайма, саулукълу, узакъ ёмюрлю болуругъузну сюеме, дегенди Бечел улу ахырында.

Бечелланы Илияс Зумакъулланы Борисни саугъалайды.

Андан сора Бечелланы Илияс жыйылгъанладан кёплеге Къабарты-Малкъар Республикада парламентаризмни айнытыугъа салгъан къыйынлары ючюн ыспас этгенди. КъМР-ни Баш Советини эм Парламентини алгъыннгы депутатларына Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини сыйлы грамотасын бергенди. Аланы арасында Зумакъулланы Борис, Малкъарланы Тахир, Маммеланы Харун, Отарланы Роза, Теммоланы Тахир, Уммайланы Фазика, Чыгырланы Шамкъыз, Тогъузаланы Магомет, Чофанланы Аубекир эм башхала бардыла.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини сыйлы грамотасы КъМР-ни Парламентини аппаратында ишлегенледен иги кесек адамгъа да берилгенди.

Россей Федерацияны законодательствосун эм парламентаризмни айнытыугъа салгъан къыйыны ючюн РФ-ни Федеральный Жыйылыууну Къырал Думасыны Сыйлы грамотасы бла саугъаланнганды Чеченланы Хасан.

Андан сора да, КъМР-ни законла чыгъарыучу баш органыны 70-жыллыгъы бла байламлы кёпле КъМР-ни Парламентини сыйлы грамоталарына тийишли болгъандыла.

КъМР-ни къырал къуллукъда ишлегенлерини профсоюзуну рескомуну председатели Фаина Бакова, профсоюзланы атларындан алгъышлай, кёп кере депутатха айырылгъанлагъа саугъала бергенди.

ЛУКЪМАН улу М.

Солдан онгнга: Уммайланы Фазика, Чыгырланы Шамкъыз.

Энергетика

Бахсан ГЭС ремонтха тохтатылгъанды

«РусГидро» ачыкъ акционер общество ремонт ишлени юсюнден къабыл этген программагъа тийишлиликде 2008 жылда 20-чы октябрьде кёп болмай кесини 72-жыллыгъын белгилеген Бахсан ГЭС-ни ишлеую баш гидросооруженияларына эм болушлукъчу оборудованияларына ремонт этерге кереклиси бла байламлы тохтатылгъанды. Нек дегенде, станция ишлей тургъанлай, аллай жумушланы тамамларгъа онг боллукъ тюйюл эди да, аны ючюн. Андан сора да, ол тохтап тургъан кезиуню ичинде аны механизмлерин бла сооруженияларын 2008-2009 жыллаы кюз арты-къыш кезиуюне хазырлау жаны бла да ишле бардырыллыкъдыла. Станцияны коллективини кеси кючю бла илипинни башы бла баргъан кёпюрлени тиреулерине, аланы къоруулагъан системалагъа, жюк кётюрюучю механизмлеге ремонт этилликди, андан сора да, кир-кипчиклени тыйыучу чалдишле жангыларына алышындырыллыкъдыла. Къысха айтханда, мында 1,5 миллион сом багъасы тюрлю-тюрлю ишле этилликдиле. Программагъа кёре ремонт ишле он кюнню аллыкъдыла эм Бахсан ГЭС 29-чу октябрьде жангыдан ишлеп башларыкъды.

1936 жылда хайырланылыргъа берилгенден бери 7,3 миллиард киловатт-сагъат электрокюч чыгъаргъан Бахсан ГЭС бюгюнлюкде да ышаннгылы эм чурумсуз ишлеп турады. Аны алайлыгъын а анда уруннган сынаулу коллектив жалчытады.

Инвестиция

Проектлеге ахчаларын салыргъа угъай демейдиле

РФ-ни Правительствосуну Председатели Владимир Путин, тыш къыраллы инвестицияланы Советинде сёлеше, дунияны къалтыратхан ахча къытлыкъ Россейге билмей тургъанлай келмегенди, дегенди. Аны айтханына кёре, тыш къыраллы уллу вкладчикле Россейде проектлеге кеслерини ахчаларын салыргъа угъай демейдиле. Сёз ючюн, озгъан кюн Москвада 220 миллион долларгъа инвестиция келишим этилгенди. «Бизни инвестицияларыбызгъа заран тюшер деп къоркъурча зат жокъду. Биз анга толу ийнанмасакъ, инвестиция салымла да этерик тюйюл эдик», - дегенди уллу инвесторладан бири.

- Биз къытлыкъгъа къажау мадарланы жарашдыра туруп келирге боллукъ заранны да, финансла жаны бла онгларыбызны да тергеп, эсеплеп кёргенбиз бек алгъа, ма андан сора этип башлагъанбыз ахча къытлыкъгъа къажау кюрешни, - дегенди Советде Владимир Путин.

КОМИССИЯ

Контроль кючленирикди

Россей Федерацияны Президентини Указы бла Къабарты-Малкъар Республикада Наркотиклеге къажау комиссия къуралгъанды. Ол къоркъуусузлукъ эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Администрациясыны право низамны сакълаучу органла бла бирге ишлеую бла байламлы вопрослагъа оноу этерикди. Толтуруучу властьны республикада орналгъан федеральный органларыны, толтуруучу властьны эм шахарланы бла районланы жер-жерли самоуправлениеларыны органларыны наркотиклени, адамны акъылдан шашдыргъан веществоланы, аланы жарашдырырча затланы законсуз сатыугъа къажау кюрешлерин бирге келишдирликди.

Наркотиклеге къажау комиссиягъа Къабарты-Малкъар Республиканы Президенти А.Б.Каноков кеси башчылыкъ этерикди. Аны жыйылыулары юч айдан бир кере бардырыллыкъдыла. Керек болгъан заманда уа, комиссияны башчысыны оноуу бла жыйылыу кезиуюнден алгъа бардырылыргъа да боллукъду.

Комиссияны баш борчларыны бла эркинликлерини юслеринден аны www. sovbes.kbr.ru интернет сайтны энчи бетинде тынгылы жазыладыла. Аны бла бирге хар адам да Наркотиклеге къажау комиссиягъа кеси келирге (аны адреси **Нальчик ш., Ленин пр., 27, Правительствону юйю**) неда айтырыгъын www. sovbes.kbr.ru сайтны юсю бла билдирирге боллукъду. Андан сора да, «ышаныулукъну» бу телефонлары кече-кюн да ишлейдиле: Наркотиклеге къажау комиссияны аппаратында **-(8662) 40-75-36**, РФ-ни Наркотиклени сатыугъа контроль этиу жаны бла федеральный службасыны КъМР-де управлениясына- **(8662) 49-21-05** эмда **(800) 100-70-77**. Комиссияны официальный почта ящигине (**ankkbr@kbrnet.ru**) электрон письмо жиберирге онг барды.

КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Гитче бизнесни айнытыуда тийишли жер аллыкъды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Республиканы башчысы айтханнга кёре, предприятиялагъа къырал власть органла себеплик этгенлей турлукъдула. Офислери эм ишлерин мында бардырырча энчи цехлери болгъан производстволу бизнес-инкубатор республикада гитче бизнесни айнытыуда тийишли жер аллыкъды.

Ызы бла Арсен Каноков мында биринчи ишлеп башлагъан 13 предприятияны келечилерин эсде къаллыкъ дипломла бла саугъалагъанды. Тёрели къызыл лентаны кесгенден сора жыйылгъанла инкубатор бла шагъырейленнгендиле. Бюгюнлюкде мында пластик терезеле чыгъаргъан, агъач жарашдыргъан цехле, реклама бла кюреширик компания эм башхала бардыла.

Арсен Каноков, предприним ательлени хар бири бла да сёлешип, аланы не жарсыулары болгъанларын, къырал власть органладан къаллай болушлукъ кереклисин соргъанды. Сёз ючюн, кийимле тикген «Иртекс» ООО-ну келечиси производство къалай къуралыргъа кереклисин, сатыуалыуда сынаулары болгъанын айтханды. Жаланда ахча болушлукъ керекди дегенине уа, Арсен Каноков финанс кризис бла байламлы жууукъ жыл бла жарымда ишлерге къыйынырakъ боллугъун белгилегенди. «Башха жанындан а Россейге тыш къыралладан продукция азыракъ келлиги бла байламлы сиз жарашдыргъан затлагъа сурам ёсерге боллукъду», - дегенди ол.

Кёрмючде.

Къабарты-Малкъарны предприятияларыны продукцияларыны производстволу бизнес-инкубаторну ючюнчю этажында орналгъан республикалы кёрмючю бла шагъырейлениуню къонакъла «Терекалмаздан» башлагъандыла. Ол бюгюнлюкде республиканы промышленностуну алчы предприятияларындан бириди, анда чыгъарылгъан продукция жаланда Россейде угъай, тыш къыраллада да белгилиди. Кёрмючде дагъыда «Тырнауузну аз вольтлу аппаратура заводу», «Эльбрус-пласт», «Прохладныйни мебель фабрикасы», «Налкат», «Горянка», «Жако», «Агро-Инвест», «РИАЛ» эм кёп башха предприятияла жарашдыргъан продукцияларын кёргюзтгендиле. Президент аланы хар бирини кёрмючюнде болгъанды эм ишлерини, проблемаларыны юслеринден соргъанды.

Производстволу бизнес-инкубаторну ачылыууна жораланнган жыйылыу пресс-конференция бла бошалгъанды. Арсен Каноков, Бечелланы Илияс, Андрей Ярин эм Мусукланы Алий жыйылгъанланы соруулларына жууапла бергендиле. Арсен Каноков, биринчиден, инкубаторну эм кёрмючню юслеринден кесини оюмун билдиргенди. «Бизнесменлеге мында ишлерин бардырырча битеу онгла къуралгъандыла. Аланы айныулары къырал власть, Экономиканы айнытыу эм сатыу-алыу министерство алагъа къалай болушурукъларына кёре да боллукъду», - дегенди ол. Пресс-конференцияда Президент битеу дунияда финас къытлыкъны эм аны бла байламлы республикада инвестиция проектлени бардырыуну, келир жылгъа бюджетни жарашдырыуну онгларыны юслеринден айтханды, соруулагъа жууапла бергенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Республика юйлеге жылыу бериу кезиуге иги хазырланнганды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Кюз арты-къыш кезиу бир тюрлю чырмаусуз ётер ючюн, быйыл майда окъуна котельнялагъа ремонт этиу, аланы жангыртыу ишле башланнган эдиле. Аны хайырындан котельняланы барысы да къышха хазырдыла.

Министр дагъыда КъМР-де жашау журтла 14,6 миллион квадрат метрни тутханларын, бюгюнлюкде 3179 кёп фатарлы юйде жашагъанла аланы жашау журтларына оноу этиуню амалларын сайлап бошагъанларын билдиргенди.Жашау журт-коммунальный мюлкге себеплик этиуню фондуну кибик, республикалы бюджетни ырысхысы да башха затлагъа неда керексиз къоратылгъан кезиуле болмагъанларын чертип айтханды.

Андан сора сёзге Ростехнадзорну КъМР-де технология эм экология надзор жаны бла управлениясыны башчысыны орунбасары Руслан Шогов къошулгъанды. Ол жылыу бла жалчытыучу организацияла хазырланыу ишлерин майда окъуна башлагъанларын, алай сентябрьде уа ишлерин бютюн кючлендиргенлерин белгилегенди. Аны бла бирге Нальчикде жылыу быргъыланы 43 участкасын къуру да суу басханлай тургъанын, «Юго-западная» котельняда тёртюнчю котёлну орнатыр ючюн, жангы подстанцияны ишлеуню оноуу алыкъа этилмегенин жарсып билдиргенди. Андан сора да, ишленип бошалгъан 12 котелня хайырланылыргъа берилмей турадыла. Аланы асламысы уа билим берген учрежденияланыкъыладыла.

Анга жууап бере, КъМР-ни билим бериу эм илму министрини орунбасары Барасби Абазов ол котельняла муниципалитетлени оноуларында болгъанларын, аланы кереклерине ахча район бюджетледе салыннганларын айтып, мында къайгъы этерча зат болмагъанына, сабийле жылыу бла жалчытылынырыкъларына ышандыргъанды.

Аграрный политика эм табийгъатны хайырланыу жаны бла комитетни председатели Виктор Несутулов а, юйлеге жылыу берилиучю кезиу 15-чи октябрьде окъуна башланыргъа керек болгъанын эсгертип, юйле къачан жылытылынып тебирериклерин соргъанды. Уяналаны Кязим жюрютюлюп келген законодательствогъа кёре, юч кюнню ичинде хауаны температурасы 8 градусдан энишге болса берилип башланыучуду жылыу, алыкъа уа ол 12- ден энишге тюшмейди,деп жууаплагъанды. «Къабарты-Малкъарда жылыу бла жалчытыуну башланыууна андан башха бир тыйгъыч да жокъду»,-дегенди.

Докладчыла КъМР-ни Парламентини Председателини орунбасарлары Людмила Федченкону, Натби Бозиевни эм Хазратали Бердовну соруууларына да тынгылы жууапла бергендиле. Президиумну членлери КъМР-ни Промышленность, отлукъ-энергетика комплекс эм жашау журт-коммунальный мюлк министерствосу башха тийишли ведомствола бла бирге кюз арты-къыш кезиуге хазырланыу жаны бла иги кесек иш тамамлагъанын белгилегендиле. Анга 1-чи октябрьге хазырлыкъны битеу паспортларына да къол салыннганы шагъатлыкъ этеди. Шёндюге дери уа аллай зат болмагъанды.

«Правительстволу сагъат» къууанчлы иш бла бошалгъанды. КъМР-ни Парламентини Председатели Бечелланы Илияс КъМР-ни промышленность, отлукъ-энергетика комплекс эм жашау журт-коммунальный мюлк министрни орунбасары Борис Балаговха республиканы законла чыгъарыучу баш органыны Сыйлы грамотасын бергенди.

Люба БАТЫРОВА.
КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Миллет проект жашауда бардырылады

Тишлерине бакъдырыр ючюн, энди Нальчикге барыргъа тюшмез

Чегем районну Лячинкъая элинде жашагъанла тишлерине бакъдырыргъа асламында Нальчикге жюрюп тургъандыла. Эки ыйыкъ мындан алгъа уа элни лабораториясында шёндюгюлю излемлеге тийишли оборудование салыннганды.

Бийик категориялы врач Тимур Тхазаплижев анга бек къууаннганды, алай ышарып, энди кабинетде къулакъгъа салып музыкагъа тынгыларча аппаратура да болса эди, дегенди. Ол айтханнга кёре, саусуз тишлени къыргъан машинаны тауушун угъай, ариу жырланы, макъамланы эшитсе, къоркъмай, шош олтурлукъду.

Жангы техниканы эллилеге республиканы башчылары саугъа этгендиле. КъМР-ни Президенти Арсен Каноков лячикъаячылагъа къонакъгъа баргъанында, эллиле тишлеге багъар онг болмагъанына тарыкъгъан эдиле. Жангы оборудованияны кёп тюрлю операцияланы толтурургъа къолундан келеди, бек башы уа ол тишлери ауругъаннга ачытмай багъаргъа онг береди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

СУРАТДА: Тимур Тхазаплижев эм жангы оборудование.

Суратны автор алгъанды.

Документле

Жерлени бир категориядан башхасына эмда эл мюлк жерлени башха тюрлю жерлеге кёчюрюуню юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну

БЕГИМИ

2008 жылда 6-чы августда №184-ПП

Май, Прохладна, Чегем эм Черек муниципальный районланы администрацияларыны тилеклерине къарап, Россей Федерацияны Жер кодексини 8-чи эм 79-чу статьяларына, «Жерлени неда жер участкаланы бир категориядан башхасына кёчюрюуню юсюнден» 2004 жылда 21-чи декабрьде чыгъарылгъан 172-ФЗ номерли Федеральный законну 7-чи статьясына, Къабарты-Малкъар Республиканы Жер кодексини 6-чы статьясына эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну «Къабарты-Малкъар Республиканы Жерни хайырланыуну вопрослары жаны бла комиссиясыны юсюнден» 2006 жылда 2-чи ноябрьде чыгъарылгъан 280-ПП номерли бегимине тийишлиликде Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосу **бегим этеди**:

1.Эл мюлк магъаналы жерлени промышленностьну, энергетиканы, транспортну, связьны, радиовещанияны, телевиденияны, информатиканы жерлерини, космос ишге керекли жерлени, къоруууланыугъа, къоркъуусузлукъгъа эм башха социальный ишлеге керекли жерлени категорияларына кёчюрюрге:

а) Май муниципальный районда Александровская станица эл поселение хайырланнган жерлени чеклеринде 9,0 гектар жерни, ол санда 9,0 гектар сюргю жерни, кадастр номери 07:03:26 00 000:12, къабырлагъа;

б) Прохладна муниципальный районда Алтуд эл поселение хайырланнган жерлени чеклеринде 5,0 гектар жерни, ол санда 5,0 гектар сюргю жерни, кадастр номери 07:04:62 00 000:43, юзмез къатыш зыгъыр чыгъаргъан карьер къураргъа;

в) Чегем муниципальный районда Шалушка эл поселение хайырланнган жерлени чеклеринде 47,80 гектар жерни, ол санда 47,80 гектар сюрюлген жерни, кадастр номерлери 07:08: 14 00 000:89, 07:08: 14 00 000:98, 07:08: 14 00 000:99, 07:08: 25 00 000:96, 07:08:25 00 000:99, промышленность зонаны къурарг ъа хайырланыр ючюн;

г) Черек муниципальный район хайырланнган жерлени чеклеринде 415,53 квадрат метр жерни, ол санда 415,53 квадрат метр сюргю жерни, кадастр номери 07:05:00 00 000:8291, газ юлешиучю системаны объектлерине.

2.Чегем муниципальный районда Чегем шахар округ хайырланнган жерлени чеклеринде эл мюлк жерлени 200,0 гектарын, ол санда 200,0 гектар сюргю жерни, кадастр номери 07:08:1400000:0064, Чегем шахар округда жашагъанлагъа малларын кютерча жерлеге айландырыргъа.

3.Жерлеринден тепдирилмеген объектлени кадастрыны федеральный агентствосуну Къабарты-Малкъар Республикада Управлениясы (Х.П.Лигидов) жер-кадастр документациягъа тийишли тюрлениуле кийирирге керекди.

4.Бу бегим къалай толтурулгъанына контроль этиу Къабарты-Малкъар Республиканы къырал ырысхыгъа эм жер байлыкълагъа оноу этиу жаны бла министри М.И.Соховну бойнуна салыргъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председатели А.ЯРИН.

Къабарты-Малкъар Республиканы къырал учрежденияларыны башчыларын командировкагъа жибериуню болумларыны юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну

БЕГИМИ

2008 жылда 18-чи сертябрьде №222-ПП

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосу **бегим этеди**:

1.Къабарты-Малкъар Республиканы къырал учрежденияларыны башчыларын иш бла командировкагъа жибериуню юсюнден оноу быллай кезиуледе этилгенин тохташдырыргъа:

Къабарты-Малкъар Республиканы къырал властыны толтуруучу органыны башчысы- учреждение бойсуннган къуллукъчу - Къабарты-Малкъар Республикадан тышына кетген заманда;

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председатели Россей Федерациядан тышына кетген заманда.

2. Къабарты-Малкъар Республиканы муниципальный районларыны бла шахар округларыны жер-жерли самоуправление органларына аллай оноула этерге кереклиси айтылады.

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председатели А.ЯРИН.

Къабарты-Малкъар Республиканы къырал учрежденияларыны башчыларын саугъалауну, ырысхы болушлукъ бериуню эм кёллендириуге ахча тёлеуню болумларыны юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну

БЕГИМИ

2008 жылда 18-чи сентябрьде №223-ПП

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосу **бегим этеди**:

1. Къабарты-Малкъар Республиканы къырал учрежденияларыны башчыларын саугъалауну, ырысхы болушлукъ бериуню эм кёллендириуге ахча тёлеуню юсюнден оноуну Къабарты-Малкъар Республиканы къырал властыны ол учреждениягъа оноу этген толтуруучу органыны таматасы этгенин тохташдырыргъа.

2. Къабарты-Малкъар Республиканы муниципальный районларыны бла шахар округларыны жер-жерли самоуправление органларына аллай оноула этерге кереклиси айтылады.

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председатели А.ЯРИН.

ВЛКСМ-ни 90-ЖЫЛЛЫГЪЫНА

Алгъыннгы комсомолчула жашлай къалгъандыла

Озгъан солуу кюнледе алгъыннгы комсомолчула, ВЛКСМ-ни 90-жыллыгъына жоралап, Нальчикде субботник бардыргъандыла. Ала Атажукин атлы солуу паркда терекчикле орнатхандыла. Жыйылгъанланы кёбюсю бери сабийлери, туудукълары бла келгендиле.

Нальчик шахарны администрациясыны башчысыны орунбасары Галина Портова айтханнга кёре, субботникге комсомолда бир бирлери бла кёп жылланы ишлеп, алай ол чачылгъандан сора уа тюбешмей тургъан адамла къатышхандыла. «Шахарда жашагъан комсомолчула бары да бизни чакъырыуубузгъа эс бургъанлары къууандыргъанды. Бу адамланы жыл санлары, усталыкълары да башха болгъанлыкъгъа, комсомолгъа сюймеклик, аны тёрелерине кертичилик бирикдиргенди. Аладан кёбюсю бюгюнлюкде республиканы эм шахарны жамауат-политика жашаууна тири къатышадыла. Алагъа комсомолну иги тёрелери жашауда жолларын табаргъа болушханларына сёз да жокъду», - деген ди Галина Портова.

Субботникни ВЛКСМ-ни 90-жыллыгъын белгилеу жаны бла къурау комитети эм Нальчикни администрациясы бардыргъандыла. Анга республиканы вузларыны струдентлери да келгендиле. Биз а анга къатышханланы бир къаууму бла ушакъ бардыргъанбыз. Аланы оюмлары бла шагъырей этебиз.

КъМР-де Адамланы иш бла жалчытыу жаны бла къырал комитетни председателини орунбасары Зубер Тхагалегов:

- Алгъын биргеме ишлегенлеге къарап, мени жюрегим бек къууанады. Бары да ариу, бек башы уа - жарыкъ адамлай къалгъандыла. Алада болгъан чёрчекликге комсомол да себеплик этгенди. Бюгюн субботникде тири ишлегенлеге ВЛКСМ-ни АКсыны «Алтын бюртюклю» деген белгиси берилликди. Аны бла алгъын эл мюлкде уруннганланы саугъалагъандыла. Ол, баям, кёплени кёллерин кётюрлюк болур.

Нальчикни администрациясында шахар ырысхыгъа оноу этиу жаны бла департаментни бёлюмюню тамата сы Зоя Даурова алгъын республикада комсомол организацияны секретары болуп ишлегенди:

- Шахар солуу паркда хар кюнден да болама, аны болуму мени жарсытханлай турады. Субботник тёгерекдеги къудуретни игилендириуге себеплик этеригине ышанама. Биз орнатхан терекчикле уа паркны бютюнда ариу этерикдиле. Бизге, алгъыннгы комсомолчулагъа, бюгюннгю кюн жаланда тюбешиу угъай, керти да байрамды.

Шёндюгю Гуманитар академияны ректору Атабийланы Алий:

- Комсомолну кёп иги тёрелери болгъандыла. Бюгюннгю иш да анга шагъатлыкъ этеди. Алгъыннгы шуёхла бла тюбеширге хычыуунду, бютюнда ол шахаргъа, солуу паркга хайыр келтирлик эсе. Комсомолчуланы жюреклери, алгъынча, жашлай къалгъанлары уа мени бек къууандыргъанды.

КъМКъУ-ну билим бериуде ишлегенлерини усталыкъларын ёсдюрюу жаны бла институтуну директору Нина Емузова 80-чи жыллада комсомолну обкомуну пионерле эм жаш адамла бла ишлеу жаны бла секретары болгъанды:

- Кертисин айтханда, бюгюн мени жюрегим къууанчдан толуду. Ариу кюз арты кюн болгъаны да табийгъат кеси бизни башламчылыгъыбызгъа болушханнга ушайды. Субботникге комсомолчуладан сора, студентле да къатышханларын айырып белгилерчады. Комсомолну хайырындан бизде болгъан бирлик алагъа да кёчсе игиди. Алгъыннгы Совет Союз, аны бла бирге уа бу жаш тёлю организация да, чачылгъанлы кёп жылла озгъандыла. Алай биз бир бирибизден айырылмагъаннга ушайбыз.

КЪУБАДИЙЛАНЫ Нюржан.

Арбитраж сюдню оноуу

Ростехнадзорну КъМР-де бёлюмю билдиргеннге кёре, Къабарты-Малкъарны арбитраж сюдю Нальчикде законсуз ишлеген нефть продукция чыгъаргъан гитче заводну (НПЗ) ишин тохтатханды.

Ростехнадзор сюд бла аны оборудованиясын сыйыргъанды эм «Горизонт» фирмагъа тазир салдыргъанды. Фирманы иелери чачдырылыргъа къоркъуу болгъан объектлени лицензиясыз хайырланнгандыла.

Алгъын аллай кезиуледе жаланда тазир салына эди, алай осал качестволу бензинни чыгъарыу а тохтамай эди. Бюгюнлюкде закон бла Россейде 180 НПЗ ишлейди. Алай ала чыгъаргъан продукцияны качествосу аламат болмайды.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

ЭЛ МЮЛК

Кёрюмдюле ёседиле

Элбрус район, орналгъан жери эсге алынса, эл мюлк район тюйюлдю. Болсада адамла тау болумлада жерчиликни, асламында уа малчылыкъны продукцияларын чыгъарыу бла кюрешедиле. Мал ашланы уа Прохладна районндагъы участкаларында хазырлайдыла. Быйылгъы эл мюлк жыл къаллай болгъанды эм аны кёрюмдюлери да къаллайладыла? Ол соруууладан башлагъанбыз ушагъыбызны районну эл мюлк эм ашазыкъ управлениясыны таматасы Беджиланы Рашит бла.

- Жыл алыкъа бошалмагъанды, аны итоглары кечирек чыгъарыллыкъдыла, - дегенди ол. – Болсада жыл хауа болумлары бла тап эди деп шёндю айтыргъа боллукъду, тирлик да озгъан жылдан эсе кёпдю. Мюлклерибизни энчи алып айтханда уа, чекленнген жууаплылыгъы болгъан «Лашкута» эл мюлк предприятие хар гектардан орта эсеп бла отуз центнерден атлап кюзлюк будай алгъанды, кюзлюк арпа жаны бла кёрюмдю да анга жууукъ бола кетгенди. Эки башха мюлклени – Быллымда Жазаланы Асланбек башчылыкъ этген коллектив-фермер мюлкню эм Бечелланы Арсен таматалыкъ этген чекленнген жууаплылыгъы болгъан «Кёнделен» обществону кёрюмдюлери да игидиле.

Битеу алып айтханда, районда кюзлюклени жыйыу къуралыулу бошалгъанды эм 1300 тонна кюзлюк будай, 1400 тонна кюзлюк арпа алыннганды. Кёрюмдюле, сёзсюз, къууандырадыла, алай ала алыкъа чек тюйюлдюле. Бек башы – алыннган тирлик къоранчланы башын жабаргъа эм мюлклени кеслерини ич жумушларына да жарарча бир затчыкъла къалдырыргъа онг бергенди.

- Жазлыкъ битимлени орууда уа болум къалайды?

- Бу кюнледе ол жумуш бошала турады эм, ал тергеулеге кёре, ала да иги тирликлидиле. Быллымдагъы коллектив-фермер мюлк 50 гектарда нартюхню силосха буюруп тургъанды. Алай быйыл ол иги айныгъаны себепли, аны саулай да мирзеуге къояргъа оноу этилген эди. Ол бахчаны гектарыны тирликлилиги 40 центнер болгъанды. Чекленнген жууаплылыгъы болгъан «Кёнделен» общество уа эл тийредеги бахчаларыны хар гектарында жюзге жууукъ центнер нартюх силос алады.

Жазлыкъ арпа да себилген эди. Аны гектарыны тирликлилиги 23,5 центнер болгъанды, аны ёсдюрген юч мюлк да 846 тонна мирзеу жыйгъандыла.

- Келир жылны тирлигине кюзлюклени себиу да башланнган болур?

- Прохладна районда участкаларыбызда ол иш къыстау барады. Кюзлюк будайны бла кюзлюк арпаны битеу да 1200 гектаргъа себерге план барды. Мюлклерибизни къалгъан жерлеринде жазлыкъ битимле ёсдюрюллюкдюле. Быллымчы эл мюлк товарла чыгъарыучула, севооборотну жалчытыр ючюн, келир жылны жаз башында нартюхню орнуна чёплеу себерге оноулашхандыла. Башха мюклле уа мирзеулюк битимле бла кюреширикдиле.

- Жерчиликде иш тап бара эсе, баям, малчылыкъда да кёрюмдюле кётюрюллюк болурла?

- Малчылыкъ бла бюгюнлеге дери районну юч мюлкю – «Горный продукт», «Быллым» эл мюлк кооперативле эм мен башда айтхан Быллым элде коллектив-фермер мюлк кюрешип келгендиле. Ала быйыл хар кюз ийнекден сексенден артыкъ бузоу алгъандыла. Тууарладан ёлюп къоранч этмегенлери да уллу магъананы тутады.

Кёнделен элде «Горный продукт» эл мюлк кооперативни къуралыулу ишлегенин белгилемей жарамаз. Анга тири эм башламчы хунери болгъан Алимланы Хасан таматалыкъ этеди. Ол 70 тууарын, ол санда отуз ийнегин, быйыл тау жайлыкълада кечиндиргенди эм 77 тонна сют сауулп, аны толусунлай сатып бошагъанды. Дагъыда 50 ийнек сатып алыргъа мураты барды. Ол да бошдан тюйюлдю. Мюлк бюгюнлюкге юч жюз тоннагъа жууукъ силос эм эки жюз тонна бичен бла салам хазырлагъанды, аны уа хар мал башына тергегенде, жыйырмагъа жууукъ центнер мал аш ёлчемден жетеди. Мал ашла Прохладна районда участкада энтта да этиле турадыла эмда мюлк кесини тууарларын анда сатып алгъан фермада кечиндирликди.

«Быллым» эл мюлк производство кооперативге къышда къыйынырakъ боллукъду. Нек дегенде ол шёндю бичен хазырлай тургъанлыкъгъа, башха мал ашлары жокъдула. Мал къышлатыуну жетишимли ётдюрюр ючюн а, аланы сатып алыргъа тюшерикди. Чекленнген жууаплылыгъы болгъан «Кёнделен» обществону тууарла сатып алыргъа мураты барды да, аны ючюн мал аш мурдор къурай турады.

- Эл мюлк производство дегенча къыйын ишде урун нган адамланы атларын айтсагъыз иги боллукъ болур?

- Айныу ишге тийишли юлюшлерин къошхан адамларыбыз районну хар мюлкюнде да бардыла. Аланы санында малчыла Малкъарланы Шамилни, Ёзденланы Аубекирни, Локияланы Махтини, Къалабекланы Тахирни, механизаторла Байсолтанланы Азаматны, Бёзюланы Мухамматны, ферманы таматасы Алимланы Хасанны атларын энчи белгилерчады. Сёзсюз, аладан башхалары да махтаугъа тийишли урунадыла. Аланы барысына да келир эл мюлк жыл бютюнда жетишимли болурун тежейме.

Ушакъны
Анатолий ТЕМИРОВ
бардыргъанды.

Жерлешлерибиз - тыш къыралда

Созайланы Батталны жашы Руслан, Къыргъызда школну бошагъандан сора, Ачинск шахарда авиационно-техника училищеде окъугъанды. Аскерде онтёрт жыл къуллукъ этгенди. Афганистанда вертолёт бла жаралы солдатланы ташыгъанды, алагъа аш-азыкъ, саут келтиргенди. Биринчи чечен урушну да кёргенди. Бусагъатда Германияны Ёринген деген шахарында немисли юй бийчеси Ольга бла жашайды, эки жашы бла бир къызы барды. Битеу да жюрегин бийлеген бир умуту барды – бери, ата-бабаларыны жерлерине, таулагъа, къайтыргъа сюеди.

Солдан онгнга: Созайланы Руслан, къызы Алина, Жангоразланы Магомет.

«Германияда миллетиме тансыкъ болуп жашайма»

- Руслан, Ёрингенде сенден сора таулу бармыды?

- Жангоразланы Магомет Лашкутадан, менден жыйырма бла беш километр узакъда жашайды. Биз бир-бирибизни тугъан къарындашлача кёребиз. Сабийле да, Магомет бизге къонакъгъа келсе, бек сюедиле. Былтыр, соруп-излеп, Оразада жыйырма адам жыйылгъан эдик: он малкъарлы, он къарачайлы. Хапар айтханда ачыкъланнганды: хар бирибиз юч-тёрт жерлешибизни таныйбыз. Аллах айтса, энди тюбешиулерибизде токъсан-жюз адам боллукъбуз. Мен бир бирибизни тапханыбызгъа бек къууаннганма. Биз анда жерибизге тансыкъ болгъанлай турабыз. Немисли тенглерибиз, мен эм Магомет, бир столгъа олтурсакъ, бир кесекден Магомет бла мен, балконнга ычхынып, ана тилибизде сёлешебиз. Мени къутхаргъан интернетди, аны хайырындан малкъар тилде жырлагъа тынгылайма, мында не зат болгъанын билгенлей турама.

- Сабийле уа не тилде сёлешедиле?

- Тауча ангылайдыла, сора биз эм кёп хайырланнган сёзлени айталгъан да этедиле. Ольга орусча эркин сёлешеди, ол Поволжьеден Къазахстаннга кёчюрюлген немислилени къызыды. Къазахстанны университетини ючюнчю курсун бошап, Германиягъа алай кёчгенди.

- Энди сени жашауунг Ёрингенде озарыкъ болур?

- Угъай, Аллах айтса, бери къайтыргъа умутум барды. Ольга кёчгюнчюлени сабийиди, Ата журтуна жюреги тартып баргъанды, мен аны ангылайма. Алай Малкъарсыз мен да болаллыкъ тюйюлме. Бой сала тургъанлай, октябрьны ишлери болдула да: «Угъай, мен сабийлерибизни уруш баргъан жерге элтирик тюйюлме. Биз кесибизни угъай, аланы юслеринден сагъыш этерге борчлубуз», - деп къойгъанды. Сабийле бери келселе, кеслерин немислилеча сезерик тюйюлдюле, мен аланы тау къылыкъгъа, адетге-ызгъа юйретеме.

- Сиз афган эм чечен урушлада болгъансыз. Ол сынау сизге болушамыды?

- Бир адам да кёрмесин мен кёргенни. Афганистанда вертолёт бла жаралы солдатланы ташыгъанма, аш-суу, саут келтиргенме. Чечен урушха уа билмей тургъанлай тюшген эдим. Биз Къыргъыздан Янийкойгъа 1989 жылда кёчгенбиз. Анам а чеченлиди. Биринчи чечен уруш башланнганда, бизге халкъ жюрюп башлайды: кими къол бла эшилген затла, кими продуктла келтирген эдиле. Уруш баргъан жерде мамыр халкъгъа жыйылгъан затланы элтирге адам табылмагъанын кёрюп, мен кесим жол кёллю болама. Анда кёргеним титиретген эди, Афганистан чечен урушну къатында бир бош затча кёрюннген эди. Чеченде россей солдатланы ёлюклерин итле жыртханларына шагъатма. Мен, онтёрт жыл аскерде къуллукъ этген адам, россей солдат алай учуз нек болгъанын ангылаялмай эдим. Эки жанындан да адамсызлыкъ, ташжюреклик эслене эдиле. Жаланда жарым неда бир сагъатха урушну тохтатыргъа сюймегенлерини хатасындан россейли эм чеченли жашланы ёлюклери чач-тюк бола эдиле.

Мени ол кюнледеча жюрегим бир заманда да къыйналмагъанды. Къайдады тюзлюк? Адам улу ёресине гюняхды, сора жашауну магъанасы бармыды да, ол аллай бир гюняхлы эсе – бу соруула мени къыйнай эдиле. Алай бла, отуз тёрт жыллыгъымда, мен ийманнга къайтханма. Жюрегиме тынчлыкъ, ырахатлыкъ ислам дин бергенди. Жунчугъан жанымы кёп соруларына жууап Къуранда тапханма. Намаз этгенимде мени саным-чархым да, жаным да башха тюрлю жашайдыла: къууанчлы.

- Юй бийчегиз да муслийманмыды?

- Угъай, ол христианлыды. Германияда жашагъанланы кёбюсю уа католикледиле. Муслийманла да бардыла, алай, башхала бла тенглешдиргенде, аздыла. Болсада, муслийманла жылдан - жылгъа кёпден - кёп болуп барадыла. Межгит бизни юйюбюзню къатындады, иймамыбыз тюрклюдю.

Ольга ийнанмагъан адам болса эди, манга аны бла жашаргъа къыйын боллукъ эди. Шёндю уа къыйын тюйюлдю, ол мени ангылайды. Сабийлерибиз а муслийманладыла, межгитге жюрюйдюле.

- Ашыгъыз а? Немислилени ашларына юйреннгенмисиз?

- Мен таныш фермеримден къой алып, кесим сояма, тюкенден эт алмайбыз. Жангоразланы Магометни юй бийчеси Ольганы таулу шорпа, хычинле этерге юйретгенди.

- Немислиле газетле окъургъа сюемидиле?

- Билемисиз, неге сейир этеме? Анда Ёрингенни газети, журналы, анга къошакъгъа район газет да хакъсыз хар юйге келедиле. Ингирде ишден къайтсанг, дуния бла бир жангы газетле сени юйде сакълап турадыла! Битеу шахарда боллукъ, болгъан ишлени хар адам да биледи – газетлени хайырындан. Бек ариу басмаланадыла, тюрсюнлю. Биринчи жыллада мен: «Германияны хакъсыз газетлени басмалап туруuу банкрот этерикди», - деучю эдим. Алай мен анда жашагъанлы он жыл озду, айнып баргъан болмаса, тозурап кёрмейме бу къыралны.

- Жашларынг ёсселе, немисли къызла бла къурарыкъ болурла юйюрле.

- Мен анга ыразы боллукъ тюйюлме. Бусагъатда окъуна айтама алагъа таулу къызланы сайла сагъыз сюерикме деп. Аны ючюн бери къайтыргъа керекбиз. Малик, ортанчы жаш, экинчи классда окъуйду. Аны классында жаланда бир тюрклю сабий барды – Толгай. Не сейир, экиси да бир бирлеринден айырылмагъан тенгледиле, футболгъа, теннисге да бирге жюрюйдюле. Толгай бизге тюз ата юйюнеча келеди. Атасы да, анасы да ийнаннган адамладыла, межгитге жюрюйдюле. Кёресиз да къанны кючюн! Таулу бла тюрклю сабийле бир бирлерин сезгендиле.

- Юч сабийинги къоюп, сен бери бир кесинг кёчюп келаллыкъ тюйюлсе да?

- Да къызчыкъгъа жаланда жыл бла жарым болады. Сабийлени аягъы юслерине салыргъа борчлума.

- Артда уа?

- Аллах айтса, артда уа Ата журтума къайтырыкъма, мен тыш жерде къаллыкъ тюйюлме.

- Шёндю акъылынг болса, немисли къыз бла юйюр къурарыкъмы эдинг?

- Билмейме... сагъыш этерик эдим. Бек игиси: кесинги миллетинги адамы бла жашасангды.

- Руслан, мен билгенден, сени экинчи атынг да барды – Омар.

- Хау, ол атны манга муслийман жамауатда бергендиле. Ачыкъ айтханда, манга Омар деселе, хычыуун кёрюнюучюдю.

- Сени жашауунгда бек къыйналгъан кезиуюнг не заманда болгъанды?

- Урушлада болгъанымдан сора. Мени акъылыма кёре, урушха кирген адамгъа артда беш жылны ичинде реабилитация керекди. Реабилитацияны толусунлай къырал этерге борчлуду. Бизде уа къалай болады? Адамланы урушха атадыла, уруш бошалгъандан сора уа солдатха бир адам да болушмайды. Уруш адамны бек бузады, андан сора мамыр жашаугъа кёп заманны юйреналмай къыйналаса. Кёпле афган урушдан сора уголовниклеге къошулуп къалгъандыла. Нек? Алагъа керекли болушлукъ болмагъаны ючюн. Иш да, фатар да берип, санаторийледе да багъып – ма алай, тынч-тынч, солдатны артха къайтарыргъа керекди. Ансы афган уруш бошалгъанлыкъгъа, ол анга къатышханланы эслеринде турады. Урушха кирген тынчды, андан чыкъгъан, аны унутхан а болмагъанча къыйынды. Афган, чечен урушлагъа къатышханланы бир къаууму ичгичиле, наркоманла болгъандыла. Мени дин къутхаргъанды ол къыйынлыкъладан. Бузулуп къалгъан жашлагъа уа жаным бек ауруйду. Аланы урушха элтген къырал урушдан артха къайтаралмагъанды.

- Руслан, бу кюнледе сен къууаныпжашагъанынг бетингде кёрюнюп турады.

- О, айтхан этесе! Атамы, анамы, къарындашымы, эгечлерими кёрдюм, жаннетге тюшгенча, аллай бир къууаннганма. Жууукъ адамларынгы къатларында турсанг, аланы жюрек жылыуларын, сюймекликлерин сезгенлей тураса. Немислилеге мен бек уллу хурмет этеме, алай аланы жашау турмушлары башхады. Мен таулу адамма, манга Малкъарымда игиди

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Тюрк дуниясы

Кашкайлыла

Была Иранны юч жанында историялы магъанасы болгъан Фарс провинцияда жашайдыла. Кеслери кеслерине кашкай дейдиле. Битеу да 800 чакълы бир боладыла. Тиллери азербайджан тилни (тюрк тилни) кашкай диалектиди. Муслийманладыла – шийитле. Бирбир алимле кашкайлыланы къуралыуларын орта ёмюрледе жашагъан тюрк тилли огъуз тайфала бла байламлы этедиле. Башха шартлагъа кёре, монголлула XIII ёмюрде Ара Азиягъа чабыууллукъ этгенде кашкайлыланы ата-бабалары Ираннга къачып, бу къыралда орналып къалгъанладан жайылгъандыла. Бир-бир алимлени айтханларына кёре, была Кавказдан (Тау Артындан) кёчген тюрк тилли къауумдан къуралгъан миллетди. Былагъа кашкайлыла деген ат XVIII ёмюрню ахырында айтыла башлагъанды.

Кашкайлыла бир бёлек уллу эм аз санлы тайфалагъа бла тукъумлагъа юлешинипдиле, ала да жууукъ-юйюр къауумлагъа.

Кёп жылланы ичинде уллу юйюрле болуп жашау этиу жюрютюлгенди. Ахыр кезиуде уа гитче, энчи юйюрлеге юлешиниу кюч ала барады.

Баш ишлери малчылыкъды: къойла, эчкиле, тууарла, тюеле ёсдюрюу бла кюрешедиле. Жай айлада жайлыкълагъа, къышда уа къышлыкълагъа – къауданлары болгъан жерлеге кёче - кёче айланнган малчыладыла.

Ала этден, сютден кёп тюрлю ашарыкъла эте биледиле: этни къакъларгъа, андан къыймала этерге, этни ёз жауу бла бирге бишириp, аны быдырына неда улакъ гыбытха салып, къыш къатыкъгъа сакълап да болгъандыла. Тюрклю халкъдан юзюлюп, Фарсха кёчгенли, 700 жыл чакълы бир бола эсе да, сютден айран, бишлакъ, хумжу, акъ тузлукъ, бишлакъланы сакъларгъа, кёк тузлукъ этиу усталыкъны да унутмагъандыла.

Эр кишиле, уллусу-гитчеси да, малчылыкъ бла кюреше эселе, тиширыуланы ишлери уа, юй мюлкню жюрютгенден сора да, къой, эчки эм тюе жюнлени ийирип, Фарсда эм андан тышында да бек игилеге эм ариулагъа саналгъан кюйюзлени согъууду.

Малла бла кёчюп айланнганланы жашау журтлары къара эчки жюнден этилген кийизле бла жабылгъан тёртмюйюшлю чатырладыла. Быллай чатырланы бёкем тал къазыкъладан къурайдыла. Кёчюуню къоюп, орналып жашау этгенлери уа, къабыргъалары саман кирпичден къаланнган, башлары къамиш, салам бла, арт кезиуледе уа – шифер бла жабылгъан, эки-юч бёлюмлю (отоулу) юйле ишлейдиле.

Эр кишилени тёрели кийимлери азербайджанлыланы кийимлерине ушайдыла. Ич кийимлери – кёлек, аны тышындан женгил къаптал, аны тышындан а - сырылгъан узун халат. Бел бау орнуна – жаулукъ къысадыла, ючгюл бюклеп, къанатларын сол жанына жиберип. Баш кийимлери – кюл бетли неда мор кийизден этилген бёркчюкледиле.

Тиширыу кийимлери – къара неда кюл бетли кёлекледиле. Тёбен жанны тышындан къара тюрсюнлю къумачдан тигилген кёнчекле (шалбарла) киедиле. Башларына жаулукъ неда къумач кесекни къысадыла, аланы, желкеден мангылайгъа тартып, гитче гюлменди бла бегитедиле. Бай юйлени тиширыулары уа узун билекли жакетле эм жыйырылгъан тёбен жанладан бир бёлегин бир жолгъа киедиле.

Кашкайлыланы орналып жашау этгенлерини баш ишлери – жерчиликди. Ала будай, арпа, пиринч, къудору, тахта кёгетле, мал ашха деп зынтхы ёсдюредиле, кёплери жюзюм, алма, кертме терек бахчала къурагъандыла.

Аз санлы халкъ эсе да, кесини жомакълары, жигитликге, сюймекликге жоралапнган таурухлары, жырлары бардыла, муслийман динни шийитлери эселе да, эрттегили мажюсюлюк динлерини бир-бир болумларын да унутмагъандыла – отха, суугъа, ташха табыннганлары бардыла. Ашлары-тузсуз гыржынла (жаймала), этден, асламысында къой этден, сютден этилген ашарыкъладыла. Чайны кёп ичедиле – бек сюйген суусапларыды ол.

Цивилизация уа бу миллетни къаты бла ётюп кетгенди дерчады.

Басмагъа **ХУЧИНАЛАНЫ Ануар** хазырлагъанды.

Ностуланы Назир бла Османланы Андрей шёндю биринчи номерли шахар больницада сабийлеге бакъгъан кёп къатлы мекямгъа тынгылы ремонт эте турадыла. Къурулушда сынаулары болгъан жашла, эшиклени, терезелени алышындыргъандан сора, сюртюу, бояу ишлени терк эм тынгылы бардырадыла.

Суратны **МАМАЙЛАНЫ Алий** алгъанды.

Халкъ устала

Къобузу бла халкъыны жюрегин жарытханды

Къобузу адам тилде «сёлешгенди»

Халкъны суратчылары, жазыучулары, жырчылары да бардыла. Бары да аны атын иги бла айтдырадыла, дуниягъа белгили этедиле. Адамла ала бла ёхтемленедиле, сыйлы, ариу кёредиле. Таулу халкъда аллай адамладан бири Къазий улу Билялды (1879-1961 жж.) Дунияны тарыхына ол белгили къобузчу болуп киргенди. Аны юсюнден Зумакъулланы Борис бла Османланы Хыйса 2001 жылда «Играл Билял и оживали камни» деген бек ариу эм керекли китапны да чыгъаргъандыла.

Тойда, оюнда ол сыйлы къонакъ болгъанды. Къазий улу бир кере эшитген макъамын, ажашмай, халатсыз согъа билгенди къобузунда.

Отуз жылында Билялны саулай Кавказда таныгъандыла. Бир кибик ариу сокъгъанды ол малкъарлы, дюгерли, ингушлу, чеченли макъамланы да. Билял къырал, республика жыйылыулада белгили къобузчула бла бирге сокъгъанды - Кураца Каширгова эм Мухтар Амшоков бла.

Абайланы Солтанбекге ушаш, Къазийланы Билял, кёп тепсеу, жыр макъамланы жыйып, ала бу заманнга дери сакъланырча кюч салгъанды. Кёчгюнчюлюкде, Билялны хайырындан, таулула кеслерини халкъ макъамларына кёре тепсерге, жырларгъа онг тапхандыла. Ол адепли, намыслы адам болгъанды. Аны жюрегин къачан да жарыкъ этген - халкъына керек болгъаны эди.

Биз Билялгъа ыспас этерге керекбиз, быллай макъамланы сакълагъаны ючюн: «Сюйгениме согъама», «Къызны жыры», «Жаш исламей», «Чегем исламей», «Мухадинни жыры», «Сюймеклик жыр» эм башхала...

Къазий улу жюзден артыкъ халкъ макъамны кёлюнден билгенди, къобузун къолуна алса уа, жыйырмадан артыгъын тохтамай сокъгъанды. Билял согъуп, бизге дери сакъланнган макъамладан бир къауму быладыла: «Келин келтирген», «Келинни юйге кийирген», «Келинни чыгъаргъан», «Келин орайда», «Жол макъам», «Тёгерек тепсеу», «Эрттегили той макъам». Аны къобуз сокъгъанына тынгылагъанла: «Къолунда къобуз адам тилде сёлешеди», - дей эдиле.

Ол бек сюйюп сокъгъан жыр макъамла быладыла: «Уллу Хож», «Ностуланы Юсюпню жыры», «Мухадинни жыры», «Хорламны жыры», «Эбизе жыр», «Къысырла», «Мусукаланы Ахматны жыры», «Хажимуратны жыры» Мечиланы Кязимни сёзлерине жазылгъан жырла - «Солтан-Хамит», «Жашыма». Аны башчылыгъында тепсеу, жыр, фольклор жыйын къуралгъан эди. Анга республиканы башчылары сахна кийимле да тикдирген эдиле.

1934 жылда уллу жетишимлери ючюн республика Ленинни орденине тийишли болгъанда, Билял багъалы къобуз эм сагъат бла энчи саугъаланнган эди.

Къаяла да эжиу этгендиле

Къоншу миллетле бла шуёхлукъ жюрютген къобузчу болгъанды: аны танымагъан, къучакъларын жайып сакъламагъан бир адам жокъ эди Къарачайда, Дагъыстанда, Чеченде, Ингушда, Дюгерде да. Бу республикалада терк-терк къонакъ болгъанды Къазий улу, къоншу миллетлеге малкъар халкъ макъамланы сюйдюргенди. Къабарты-Малкъарда къобузчугъа хурмет этгендиле, кёп саугъалагъандыла.

Уруш башланнганда, Билялгъа алтмыш эки жыл толгъан эди. Жаш адамла фронтда, къалгъанла уа иш бла, сёз бла болушлукъ эте эдиле. Къазий улу Билял 1942 жылда Прохладнада танкла ётмезча индек къазгъанды. Ишлегенден сора уа, къобуз согъа эди. Республикагъа немисли аскер киргенде, ол партизанланы санында болгъанды. Партизан къымылдаугъа къатышханы ючюн майдал да бергендиле. Кёчгюнчюлюкде, Орта Азияда, Билял миллети бла бирге тургъанды, къыйынлыкъла кёргенди. Туугъан жерине къайтханда уа, жыл саны жетген къарт, республиканы жашауна къатышханды. Жашлыгъын жангыдан тапханча болгъанды тугъан жеринде! Къаяла эжиу эте эдиле Билялны къобузу Огъары Малкъарда, Бызынгыда, башха элерибизде согъулса.

Къазийулу Билял былай айта эди: «Манга бу жашауда мени халкъымдан бла къобузумдан багъалы бир зат жокъду. Мен къарт болгъанлыкъгъа, халкъ жырла мени жюрегими жаш заманымдача, жылытадыла...». Ахыр жылларында Билял кеси билген жырланы пластинкалагъа жаздырыргъа къазауат этгенди, алай, жарсыугъа, ала сакъланмагъандыла.

Мен Бабугент элде Къазий улу Билялны къарындашындан туугъанла бла - Къазийланы Кураца эм Къазийланы Галина бла - къоншулукъда, бир орамда жашайма. Кураца уа мени ушакъ нёгерим болгъанды.

- Кураца, Билял къалай ёсгенди, юйюрю уллуму эди?

- Бизни атабыз бла Билял экиге айланнган къарындашладыла, экилерини да, аталары-аналары эртте ёлюп, гитчеликден ёксюз къалып, бир арбазда ёсгендиле. Билялны эки эгечи барды: бири - Жемталада, бирси уа – Бызынгыда. Ала заманында юйюрленнгендиле, Билял а жангыз жаш эди.

Аны анасы Атабийланы къызы болгъанды, ол ёлгенде анасыны къарындашлары Билялны кеслеринде жашатыргъа кёп кюрешгендиле, алай ол къачып, алада турургъа сюймей, къайтып къалыучу эди. Болмагъандан сора уа, была муну бизде къойгъан эдиле.

- Къобуз согъаргъа кеси аллынамы, огъесе сохталыкъдамы юйреннген эди? Биринчи къобузун не заманда, къайдан алгъан эди?

- Къоспартыда тургъанда, чек къоншулукъда ёзденле жашагъандыла, муну ёзден къызла юйретгендиле къобузгъа, деп айтыучу эдиле.

«Атам малланы базарда сатып келип ахчаны санай болгъанда, къол аязым бла бир къагъыт ахчаны букъдуруп, кесимде къоюп, кёп тутхандан сора, сизни атагъыз бла бирге, бёлек замандан, Гюржюге барып, къобуз алып келген эдим», - деучю эди.

Тойларыбыз ушамайдыла тойлагъа

- Билял къобуз сокъгъанда биргесине дауурбасчысы, жырчысы уа болгъанмыды?

- Каркаланы Таукъан - дауурбасчысы, жырларгъа уа алгъын кишиле бары да уста болгъандыла, биргесине тойлагъа бек жюрюген а Темиржанланы Хутай эди.

- Билял кеси-уста къобузчу, башха адамлагъа уа усталыгъын ётдюргенмиди, сохталары болгъанмыдыла?

- Да келтириучю эдиле къызланы, юйрет деп. Алай толусунлай бири да юйренип кеталмагъанды. Кеси айтыучу эди алай.

Жаш заманында бир бай киши келеди, къызларымы къобузгъа юйрет деп, аны уа юч къызы болгъанды, бири биринден ариу, ючюсю да муну сюйюп болгъандыла. Юйретгенин, къалгъанын билмейме, алай бай: «Былай бла боллукъ тюйюлдю!» - деп артха келтирип, къоюп кетген хапарын айтыучу эдиле. Сора былай бир олтургъан жерде: «Мында къызланы уа, тейри, байны къызлары сунма», - деп Билялны масхара этип, кюлдюрюрге бек сюйгендиле.

- Кёчгюнчюлюк жыллада уа къайда тургъансыз?

- Кёчюргенде да, Орта Азияда Ош областьда бир арбазда тургъанбыз. Къызыл Къаягъа, Фрунзеге, районлада колхозлагъа, кёп жерлеге жюрюгенди анда да.

- Мени аппам - СССР-ни сыйлы къурулушчусу, Локияланы Хаматгерийни тоюнда да Билял келип къобуз сокъгъанды, аны бюгюн-бюгече да эслеринде тутадыла Къызыл Къаяда тургъан эллилери.

- Хау, къайда той болса да, ары жюрюгенди. Кёчюргюнчю къоншу республикалагъа да кёп кере жол салгъанды. Ол заманда къобузчула кёп болмагъандыла. Каширгова Кураца бла Билял республиканы айтхылыкъ къобузчуларына саналгъандыла.

Келтириучю эдиле тойладан къоншулугъун: гоппан боза бла баш жарты. Аппа уа: «Манга бу баш сюекни салмай бир къабын жумушакъ этден нек сала болмазла?» - дер эди да, бизни кюлдюрюр эди.

- Кураца, Билял сени биргесине тойлагъа жюрютгенмиди? Андан эсингде къалгъан неди?

- Мени да бек кёп элтгенди тойлагъа, Зумакъулланы Далхатны жашы аскерден къайтханда, анда да туруп келген эдик эки-юч кюнню.

Ол заманда мени сейирим - не къарыусуз юйюр да тойланы ыйыкъла бла бардыра эдиле, бусагъатда уа эки-юч кюнден сора той да жокъ, оюн да жокъ. Алгъын кете билмей алай жюрюгендиле адамла тойгъа, шёндю уа тепсегенлери да хазна болмай, къуру аш къайгъы. Къобузчуну да излемейдиле, бирер магнитофонну салып, аны бла кечинип тургъан болмаса...

Тойладан сора да Билял, хар ингир сайын юйюбюзню аллында жаш тёлюню жыйып, къобуз согъуп, тепсетип, ойнатып тургъанды. Бюгюнча эсимдеди: «Гажон къызы, азыкъ этип тур, ингирде тойчула келликдиле» - деучюсю анабызгъа.

Жаланда сахнада эдиле насыплы

- Кесини уа юйюрю болгъанмыды?

- Угъай, кеси бир заманда къатын алмагъанды. Бир къызны келтиребиз деп къыссала уа, алай айтып болгъанды: «Элде къылыгъы мындан аман, мындан эриши къыз жокъду, барыгъыз да аны келтиригиз манга! Кеси уа ол къызгъа жашыртын барып: «Келечиле келликдиле санга, мен сени алмайма, ала аллыкъдыла, сен алагъа ышанып, сёз берип къойма!» - деп ол къызгъа алай айтып болгъанды. Сора келип: «Ма-а, манга ол окъуна келмеди, сора кимни аллыкъсыз сиз?» - дер эди.

- Кёчюп келгенде кёп адам юйлери, жерлери болмай бек къыйналгъандыла, сиз а къайда тохтагъан эдигиз?

- Биз кёчюп келгенде Аппайланы Хызыр колхозну эки этажлы фермасына элтген эди Ынцыттыда. «Билял, бир амал болгъунчу кесинг ишлеген юйюнгде тура тур», - деп. Халкъ кёп эди, юйле жетишмей эдиле, биз а анда бир жыл тургъанбыз.

- «Кесинг ишлеген юйюнгде» деп не ючюн айтхан эди?

- Бизни кёчюргюнчю, Къоспартыдан ёгюз арбала бла, комсомол бригаданы таматасы болуп Ынцыттагъа (башындагъы Чирик кёлге) жолну Билял ишлетгенди. Кишиле, балтала бла тереклени аудуруп, тиширыула чырпыларын ариулап, жолну ол комсомол бригада ишлегенди. Ишден сора уа, сюйгеничa къобуз согъуп, ишчилени арыгъанларын терк кетергенди.

Колхозну фермасын да ма ала ишлегендиле. «Ма бу жолну мен ишлегенме, къызым, къызла бла», - дер эди ары-бери ётсек.

- Санга Кураца деп Билял атагъанын билеме, аны хапарын бир айтсанг эди.

- Анам алай айтыучу эди: «Тылы баса тургъанымлай, къолларымы жууаргъа да къоймай: «Кел, кел, Гажон къызы, кел, бир сейирлик тиширыу келгенди, аны кёрмей амалынг жокъду», - деп, алып баргъан эди тылы къолларым бла клубха Кураца Каширгованы къобуз сокъгъанын кёргюзтюр ючюн». Ала бир бирлерин бек сюйгендиле, болсада Кураданы къачырып кетгендиле да, къадарлары байлашмагъанды. Юйюр насыбы Кураданы да тутмагъанды, кеси ёсдюргенди жашын. Анга Билял деп атагъанды кеси да. Манга уа Билял атагъанды Кураца деп.

Бютюн да арт заманлада уа концертле бла да бирге жюрюп, къобузчулагъа къуралгъан эришиулеге да бирге барып тургъандыла. Аллай бир эришиуде: «Мен биринчи жерни эки кере алгъанма. Кураца алсын энди, мен иги сокъмагъанма», - деучюсю эсимдеди.

Хау, таулу макъамла бла кёпле ёхтемленнгендиле, аланы ичинде дунияны айтхылыкъ макъамчылары да болгъандыла.

Къобузчула макъамланы согъуп, халкъ жырлагъа жан берсдиле, алай жыр устала да чыгъармаларында къобузчулагъа эс бурур ючюн къалмагъандыла. Билялгъа да белгили поэтлерибиз кёп ахшы назмула жоралагъандыла, аны бла анга хурмет этгенлерин билдире.

Огъары Малкъарны тауларында ёсген белгили адамларыбызны санында сыйлы жерни Къазий улу Билял алады. Къууанчда, бушууда да ол адамланы арасында болгъанды. Бизни халкъыбыз саулукъда Къазийланы Билялны аты да ёлюмсюздю.

АППАЙЛАНЫ Жанна, КъМКъУ-ну студенткасы.

Солдан онгнга:Къазийланы Фатимат, Билял эм Къазийланы Нафисат. Экиси да Билялны экиге айланнган эгечлеридиле.

Ушакъ

Огъары Малкъарны биринчи номерли школуну окъуучусу Гузойланы Альберт бла мени аны устазы, илму ишини да башчысы Геляланы Чомай таныщдыргъан эди. Альберт «Моя малая родина: природа, культура, этнос» деген Битеуроссей конкурсну «Гуманитар-экология тинтиуле» деген номинациясында диплом бла саугъаланнганын да ол айтханды. Ушагъыбыз Альберт конкурсха къалай бла къатышханыны юсюнден башланнганды. Чомай а, Альберт сейир сабий болгъанын, аны хунерини, фахмусуну да энчилигин белгилеп айтханды. Ол, гуманитар илмуладан сора да, математика жаны бла да бек кючлюдю.

Школну бошай тургъан заманы Альбертни жашаууна сейир, жюрекни къозгъагъан кезиу болгъанды. Дерслеге жюрюгенинден бла «Моя малая родина» деген конкурсха къатышханындан сора да, ол Россейни Губкинни атын жюрютген нефть эм газ къырал университетине кирирге экзаменлеге хазырланыр заман тапханды. Экзаменлени бек иги берип, бу университетни студенти да болгъанды.

Башлагъан ишим бла мындан ары да кюреширге сюеме

- Чомай, Альберт бла Москвагъа къалай баргъаныгъызны эм ол кючлюлени санында болгъан бийик окъуу юйге къалай киргенинги юсюнден айтсанг эди.

- Хар зат да, тюз кинодача, алай болгъанды. Альберт, жаланда иги окъугъан сабийлени санында болуп къалмай, бек иги окъугъан школчубуз эди. Кёп заманны ичинде аны халына къарап, сынап тургъанма. Жангылмагъанма сайлауумда. Ол, бирси тенглерича, элли юйюрде туугъанды. Ата-анасы школда ишлейдиле, алай педагогла тюйюлдюле. Альберт мында эм Нальчикде Республикалы творчество экология-биология арагъа жюрюй алгъан билими анга жаланда конкурсну республикалы кесегинде экинчи жерге чыгъаргъа угъай, аны финалына къатышыргъа – Москвагъа барыргъа – онг бергенди.

- Финалгъа уа жаланда хорлагъанла, огъесе экинчи жерлени алгъанладамы къатышыргъа керек эдиле?

- Бек тюз соруу бергенсе. Конкурсну республикалы кесегинде магъаналылыгъына кёре Альбертни ишине жетген болмагъанды. Алай жюрини оноууна не амалынг барды. Болсада, Москвада бардырыллыкъ финалгъа кимни жиберирге тийишлилигини юсюнден айтылгъан заманда, Альбертни чакъыргъандыла.

- Сора не дедигиз да?

- Да не айтырыкъса? Жаланда заманны къытлыгъы къыйнай эди. Кесигиз сагъыш этигиз, Альберт университетге кирир ючюн орус тилден, математикадан, физикадан экзаменле бере эди. Финалгъа хазырланыргъа уа аны ахырысы бла да болмагъанды заманы. Ол айыргъан факультетге конкурс бек уллу эди. Аны себепли экзаменлеге учхара хазырланыргъа жарарыкъ тюйюл эди. Болсада биз конкурсха къатышыргъа керекли болгъаныбызны да унутмагъанбыз. Экзаменлени жетишимли бергенден сора, Москвагъа барыргъа хазырланып башлагъанбыз. Конкурсну къурагъанлагъа сёлешип, бизни анда доклад этериклени тизмелерине къошарларын тилегенбиз. Экинчи кюн а, Альберт экзаменин бергенден сора, мычымай, Минеральный Водылеге келебиз. Андан Москвагъа самолёт бла учханбыз. Ары кече белинде жетгенбиз. Эрттенликде уа Альберт, конкурсда доклад этип, тёртюнчю жерге тийишли болгъанды. Кесигиз ангыларыкъсыз, аны ахырысы бла да заманы жокъ эди хазырланыргъа. Болсада конкурсну жюриси Альбертни ишине бийик багъа бергенди. Анга тынгылагъанла уа, ёрге туруп, кёпге дери къарсла уруп тургъандыла.

Илму иш 50 бетден артыкъ эди. Анда айтыргъа сюйген оюмунгу уа 7-9 минутха сыйындырыргъа керексе.

- Саулайда конкурсха уа кимле къатышхандыла?

- Ары Россейни 53 регионундан 63 сабий келген эди. Аллай бир адамны ичинде Огъары Малкъарда жашагъан жаш тёртюнчю жерге чыкъгъан заманда, Альбертни ишин бек махтап турдула, алай...

- Альберт, кесинг а не айталлыкъса ишинги юсюнден?

- Мен Черек ауузуну табийгъатыны, адамларыны жашау турмушларыны, малчылыкъны, жерчиликни бла уучулукъну юслеринден да жазгъанма. Ишими къоруулагъан кезиуде, залдагъыла районну табийгъат байлыгъындан, культурабыздан, динибизден, фольклорубуздан билдириулериме сейир этип тынгылагъандыла. Халкъ медицинада къайсы кырдыкны къалай хайырланнганларыны, экология жаны бла болумну юсюнден да жазгъанма. Башхача айтханда, мени илму ишими аты «Топонимика Черекского ущелья. Природоохранная направленность хозяйственной деятельности жителей Черекского района Кабардино-Балкарии» деп алайды.

- Чомай, жангылмай эсем, ол алыкъа тинтилмеген темады. Сора къыйын тюйюлмю эди аны бла кюрешген.

- Альберт ишин къоруулагъандан сора, гостиницада биз тургъан отоугъа конкурсха къатышханладан, аланы устазларындан да кёп адам келгенди. Ала сормагъан зат жокъ эди. Адет-тёрелерибизни, тарыхыбызны, культурабызны эм сейирлик табийгъатыбызны юсюнден толуракъ билирге сюе эдиле. Андан сора да, жюрини келечилеринден бири айтхан оюмну – Альберт бу иш бла кандидат диссертация окъуна къоруулаларгъа боллугъун – къайтара эдиле.

- Альберт, Чомайдан сора уа сени бу ишинге болушханла болгъанмыдыла?

- Творчестволу жанындан сора да, конкурсда Черек аууzуну тийресинде болгъан тарых магъаналы затланы юслеринден да видео фильмле, слайдла хазырлагъанбыз. Ол ишде бизге Археология институтну келечилери болушхандыла. Республикалы сабий экология-биология арадан Марина Смотрова бла Кючменланы Ира да консультацияла бергендиле. Москвагъа барыргъа керек болгъанында уа, ООО «Союзну» башчысы Геляланы Руслан бла «Вершина» гостиницаны директору Герузланы Абдул да уллу болушлукъ этгендиле.

- Энди Москвада окъурукъса. Сен мында башлагъан ишинг бла анда кюрешир онгунг да азыракъ боллукъду. Кесинг а не дейсе?

- Москвагъа бир кесек юйренгенме. Андагъы Палеонтология музейде, зоопаркда да болгъанма. Башхача айтханда, биз башлагъан иш манга бек сейирди. Заманым асыры къыт болмаса, мындан ары да аны бла кюрешерикме.

- Окъуу юйню эм усталыкъны сайлауну юсюнден а кесинги тенглеринге не айтыргъа сюесе?

- Республикалы сабий экология-биология арагъа жюрюгеним манга бийик окъуу юйге кирирге онг бергенди. Менден сора да ары бизни республикадан башха-башха факультетлеге сегизеулен киргендиле. Ол бек ахшы кёрюмдюдю. Аны себепли мен эринмей, эрикмей окъургъа керекди дейме.

КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан.
Суратны **МАМАЙЛАНЫ Алий** алгъанды.

Солдан онгнга: Гузойланы Альберт устазы Геляланы Чомай бла.

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

Ёхтемленирча жетишимди

КъМР-ни Физкультура эм спорт жаны бла къырал комитетинде шаркъ единоборстволаны республикалы школуну карате-кёкусинкай тюрлюсю бла кюрешген эм кёп болмай бардырылгъан ачыкъ битеуроссей жаш тёлю оюнлагъа къатышып, ахшы кёрюмдюле болдургъан къауууму бла тюбешиу болгъанды.

Пресс-конференциягъа комитетни председателини заместители Сергей Самохвалов къатышханды. Ол бу школну тренерлери Аппайланы Акъболатха, Османланы Мухтаргъа, Насыплыланы Тахирге эм Зураб Джинчаридзеге ыспас этгенди. Эсге салайыкъ, ол эришиуледе аскер къолла бла тюйюшюучюлени командасы биринчи жерни алгъанды, каратистле уа-экинчи. Битеулю кёрюмдюле бла бизни республиканы келечилери къыралны 48 субъектини араларында ючюнчю жерге чыкъгъандыла.

Тренерле Аппайланы Акъболат, Анатолий Онищенко, Черкесланы Заурбек эм Къазийланы Михаил ол оюнланы барыуларына бийик багъа бергендиле эмда КъМР-ни Физкультура эм спорт жаны бла къырал комитетини председатели Аслан Афауновха бла Россейни боевой искусстволаны союзуну Къабарты-Малкъарда бёлюмюню таматасы Олег Шандировха жашлагъа быллай бийик даражалы эришиулеге барыргъа онг бергенлери ючюн ыспас этгендил е.

АЛЬБЕРТЛАНЫ А.
Суратны **ТОЛГЪУРЛАНЫ Камал** алгъанды.

ДЗЮДО

Дунияны чемпионатына барлыкъдыла

Бакуда эр кишилени бла тиширыуланы араларында дзюдодан дунияны кубогу ючюн эришиуле ётгендиле. Алагъа онбеш къыралдан эки жюзден аслам бек кючлю спортчула къатышхандыла. Ол санда Къабарты-Малкъардан да тёрт дзюдочу: Азамат Маремуков, Мурат Хабачиров, Аслан Камбиев эм Артур Хурсинов. Ала барысы да «Гладиатор» спорт клубда юйренедиле.

Жашла кеси ауурлукъларында республиканы деберин кётюргендиле. Хабачиров алтын, Камбиев кюмюш, Хурсинов а доммакъ майдаллагъа тийишли болгъандыла. Аланы тренерлери Мухаммед Емкужевди.

Ол кёрюмдюле жаш дзюдочулагъа ноябрь айда Хорватияда ётерик дунияны чемпионатына къатышыргъа онг берединле.

Бизни корр.

Медицина

Чеги ауруладан сакъланырча

Жай-кюз кезиуледе жугъуучу чеги ауруула асламыракъ жайыладыла. Аладан сакъланыр амалланы юсюнден Нальчик шахарны ючюнчю номерли поликлиникасыны врачы Р.Лукина айтханды.

- Жайда бла кюзде жугъуучу ауруланы кёбюрек жайылыулары сууну аслам хайырланыу бла байламлы болады (эркин этилмеген кёлледе жууунуу, чабакъ тутуу, ичерге жарамагъан сууну хайырланыу). Жугъуучу ауруула жуулмагъан тахта кёгетлени бла жемишлени неда терк окъуна бузулургъа боллукъ эт эм сют продуктланы ашагъандан сора къозгъаладыла.

Суукъ этиучю, бузлатыучу оборудованияда турмагъан, сакъланмагъан этде, сютде, салатлада, соуслада, дагъыда башха кондитер ашарыкълада жугъуучу чеги ауруну къозгъаргъа боллукъ микроорганизмле терк жайыладыла эмда кёбейедиле. Жугъуучу ауруладан бла аш-азыкъдан ууланыудан сакъланыр ючюн, бу затланы эсде тутаргъа керекди:

- жуулмагъан тахта кёгетлени бла жемишлени ашамагъыз;
- тохташдырылмагъан неда эркин этилмеген жерледе сатылгъан ашарыкъланы алмагъыз. Жарсыугъа, студентле орамда сатылгъан бёреклеге, кремлери бла кондитер ашарыкълагъа юйренип къалгъандыла;
- жууунургъа эркин этилмеген кёлледе жууунмагъыз;
- ичерге деп берилмеген, тазаланмагъан сууну ичмегиз.

Жугъуучу чеги ауруну къозгъаучу бактериягъа сальмонелла саналады. Тууарлагъа, къойлагъа, атлагъа, тонгузлагъа, къанатлылагъа ол ауруну жугъууу бегирек да къоркъуулуду сау заманларында, союлгъанларындан сора да. Адамгъа ауруу тауукъдан, баппушдан бла къаздан жугъаргъа да боллукъду. Ауруну башланыуун къозгъаучу сальмонелла юй къанатлыланы жаланда этлеринде, ич органларында угъай да, жумуртхаларында да болады.

Чеги ауруну къозгъаучу бактерияла юйде бирге жашагъан адамладан да кёчерге боллукъдула: бактериялары болгъан адам бла бирге жууукъ тургъанда, аны жуулмагъан къолларын тутханда; адамланы санитар культуралары тийишли даражада болмай юйде жюрютюлген адырлагъа тийген кезиуледе. Аны себепли, биз кесибизни чеги ауруладан сакълар ючюн, саусуз адамладан узагъыракъ турургъа, тышындан юйге кире келгенлей, къолланы сапын бла жууаргъа, тахта кёгетлени бла жемишлени жууп ашаргъа керекбиз.

ТАУЛУЛАНЫ Мадина
жазып алгъанды.

Беккиланы Марина(суратда) Тырнауузну ючюнчю номерли орта школунда башланнган класслада окъутады, директорну заместителиди. Ол билим бериуде ишлегенли онтогъуз жыл болады. 2006 жылда «Россей Федерациясы билим бериуюню сыйлы къуллукъчусу» деген атха тийишли болгъанды.

Суратны МАМАЙЛАНЫ Алий алгъанды.

Финансла

«Жарлы» россейли миллиардерле

Кризис бизни байларыбызны ырысхыларына да къатылгъанды.

Бола тургъан ишлени алып къарагъанда, Россейде бек бай 25 адамны жукъулары эрттеден бери да тынгысыз болгъанды: арт 5 айны ичинде аллайланы битеулю байлыкълары 0,5 кереге азайгъанды. Бек терк атламла бла жарлы бола баргъан россейли олигархла финансла жаны бла олимпде кеслерини жерлерин бу жууукъ заманда тас этерге боллукъдула – битеудуния кризис бек «бай эм белгили адамланы тизмелерине» уллу тюрлениуле кийирип башлагъанды.

«Блумбер» агентствону бу кюнледе бардыргъан тергеулерине кёре, «Форбс» журналны тизмелерине кийирилген 25 россейли миллиардерни ырысхыларына тюшген битеулю заран 230 миллиард долларгъа жетгенди. Ол ахча уа дунияда эм байгъа саналгъан Уоррен Баффетни ырысхысындан 4 кереге кёпдю.

Жаланда Абрамлвич – «Челсини» иеси эм искусствону бек сюйген адам – бу арт кезиуледе 20 миллиард доллардан къуру къалгъанды. Олег Дерипасканы ахчасы, суу алып кетип баргъанча, азаяды – Россейни бек бай бу адамыны 16 миллиард доллары «тас» болгъанды. Кризисден бек уллу хата тюшген адамгъа уа Жангы Липецкде металлургия комбинатны иесин – Владимир Лисинни – санаргъа боллукъду: бу миллиардер а 22 миллиард долларындан къуру къалгъанды.

Башда айтылгъан комбинатны конкуренти «Евраз» таумедаллургия къауумну кёп ырысхысы зырафына кетгенди. Компанияны акцияларыны багъалары 80 процентге азайгъандыла. Бу къауумну къурагъан Александр Абрамовну уа 11 миллиард доллары кюйюп кетгендиле. «ЛУКОЙЛ»-ну башчысы Вагит Аликперов 12,3 миллирад, аны биринчи орунбасары Леонид Федун-5,4 миллиард долларларын тас этгендиле. «Авльфа-групп» компанияны иелери Михаил Фридманны бла Герман Ханны бирге зыраф къоранчлары 12 миллиард долларгъа жетгнеди. Александр Лебедев, «Аэрофлотну» иелеринден бири, 1,5 миллиард долларын – ырысхысыны жарымын – тас этгенди. «Бизни барыбызны да «Форбсну» тизмелеринден кетерирге керекди», - дегенди ол журналистлеге, жарсып.

Роман Абрамович «кризисге къажау» мадарланы эте башлагъанды. Хапаргъа кёре, Дарья Жукова бла тоюн кюз артындан къышха кёчюргенди – миллиардерни бусагъатда, андан эсе магъаналы ишлери бардыла. Андан сора да, прессада чыкъгъан билдириулеге кёре, «Челси», баям, финансла жаны бла къоранчларын азайтыр ючюн, кесини бек багъа бир-бир футбол «жулдузларын» сатып башларыкъды.

Капиталны файдасыз жоюлуп барыуу жаланда оруслу олигархланы угъай, башха къыралланы байларын да тынгысыз этеди. Сёз ючюн, Лондонну «Таймс» газети жазгъаныча, британлы риэлторланы россейни клиентлери бу жууукъ заманлада хазна чыкъсынла – бусагъатда аланы эски къалаланы эм башха тюрлю уллу мекямланы сатып алгъандан башха ишлери кёп болгъандыла. Алай экспертле кеслерини бу тюрлю оюмларын – тыш къыраллада жерлеринден тепдирилмеген ырысхылары болгъан олигархла хазна сатсынла деген оюмну чертип айтадыла: россейли миллиардерле капиталларын Россейден тышында алай сакъларгъа сюерикдиле.

Татьяна ТЕРНОВСКАЯ.
«**Известия**» 2008 жылда 13-чю октябрьде чыкъгъан номеринден.

ИТОГЛА

Жолда жюрюуню къоркъуусузлугъу бюгюнлюкде магъаналы борчладан бириди

КъМР-де МВД-ны Жолда жюрюуню къоркъуусузлугъуну къырал инспекциясыны управлениясы бу кюнледе жылны озгъан кезиуюнде ишини итогларын чыгъаргъанды. Управленияны начальнигини заместители милицияны полковниги В.Б. Котепахов кенгешде этген докладында 9 айны ичинде республикада 529 авария болгъанын, аланы кезиуюнде 140 адам ёлгенин эм 668 адам къыяу тапханын белгилегенди. Артыкъда кёп авария Черек районда бла Бахсан шахарда болгъанды. Аварияла да ёлгенлени саны уа «Кавказ» федеральный жолда бла Бахсан районда кёпдю. Элбрус районда уа аварияла да къыяу тапханланы саны 12,5 процентге ёсгенди.

Андан арасында докладчы аварияланы асламысы водительлени терсликлеринден болгъанын ачыкълагъан юлгюле келтиргенди. Сёз ючюн, автомашинаны тохташдыргъан мардадан терк сюрген водительлени терсликлеринден 32 авария болгъанды, алада 15 адам ёлгенди, 44 адам къыяу тапханды. Ичги ичип рульгъа олтургъанланы хаталарындан болгъан 8 аварияда да бир адам ёлгенди, 9 адам жаралы болгъанды. Бек кёп адам жаяу жюрюгенлени терсликлеринден болгъан аварияланы ёлгенлерин эм ачыгъанларын энчи белгилегенди В.Б. Котепахов. Тогъуз айны ичинде, дегенди ол, жолда жюрюуню жорукъларына бузукълукъ этип, 21 адам ажымлы жоюлгъанды, 51 адам къыяу тапханды. Аны алайлыгъы водительлени, жаяу адамланы да сагъыш этдирирге керекди. Сабийле угъай, ата-анала окъуна автомашинала орамлагъа сыйынмай жюрюген жолладан ёте туруп, сакъ тюйюлдюле. Къыстау келген автомашиналаны алларына чыгъып къаладыла. Ол кезиуде терс водительмиди, огъесе жаяу адаммыды? Аны тохташдырыргъа окъуна къыйынды.

Докладчы быллай шартлагъа да эс бургъанды. Ыйыкъны ичинде бек кёп авария геуюрге, шабат, ыйых кюнледе, сутканы ичинде уа сагъат 18-ден 20-гъа, 21 сагъатдан 22 сагъатха дери кезиуледе болуучулары тохташдырылгъанды.

Отчёт кезиуде сабийле эм 16 жыллары толмагъан жаш адамла ачыгъан 50 авария болгъанды. Аланы кезиуюнде 7 сабий ёлгенди, 46 сабий къыяу тапханды.

Жолда жюрюуню халына надзорлукъ этиуню кезиуюнде 326 минг 313 тюрлю-тюрлю бузукълукъланы жоллары кесилгенди. Аладан 1103-сю автомашиналаны мардасыз терк жюрюгенлери, 386-сы темир жолдан ётюуню жорукъларына бузукълукъ этиилиулери, 8476-сы автомашинала, бара тургъан жолларындан бир жанына чыгъып, алларындан келген транспорт бла къагъышыргъа къоркъуу салгъанлары бла байламлыды.

Аварияланы кёп болуулары жолланы осаллыкълары, тийишли ызлыкъла, белгиле болмагъанлары, кече чыракъла жанар жерледе ол затны жокълугъу да себеплик этгенлерини юслеринден да юлгюле келтирилгендиле кенгешде.

Къырал автоинспекция, автопредприятиялагъа барып, алада транспортну жолгъа атландыра туруп, алагъа къарау, надзорлукъ этиу не халда болгъанын да тинтгенлей турады. Ачыкъланнган кемчиликле къалай кетерилгенлерине контрольлукъ этеди.

Республиканы жолларында аварияланы санын азайтыр муратда профилактика мадарлагъа КъМР-ни Президентини Аппаратыны, КъМР-ни Парламентини, асламлы информация органланы, жамауат советни келечилери да къатышадыла.

Кенгешде жылны ахырына дери кезиуде болжалгъа салмай тамамланыллыкъ ишлени юслеринден да айтылгъанды. Авария артыкъда кёп болгъан районланы, шахарланы жол-патруль службаларындан жууаплылыкъ айырып къаты суралгыгъы эсгертилгенди.

О. ТКАЧЕНКО.
КъМР-де МВД-ны УГИБДД-сы.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ:КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редакторну орунбасары АППАЙЛАНЫ Музафар

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
АТТАЛАНЫ Жамал (баш редактор), АЛИКАЛАНЫ Владимир, БЕППАЙЛАНЫ Муталип (баш редакторну орунбасары), БИТТИРЛАНЫ Аминат, ТЕКУЛАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - **42-63-01**. Баш редакторну орунбасарлары - **42-38-21**, **47-26-22**. Жууаплы секретарь -**42-66-85**. Секретариат - **40-93-62.** Корректорла - **42-63-52**

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамауат-политика жашауну бёлюмю- **42-67-68,42-24-02.**
Экономиканы бёлюмю - **42-66-73.**
Культураны бёлюмю - **42-75-82.**
Социальный политиканы бёлюмю - **42-66-76, 47-27-59.**
Жангылыкъланы бла спортну бёлюмю - **47-26-39, 42-66-71 .**
Письмоланы, рекламаланы эм билдириулени бёлюмю - **42-37-94.**
Тилманчланы бёлюмю-**47-31-28.** Сурат алыучу бёлюм - **42-68-72.**
Бухгалтерия - **42-30-87**
Операторла **-47-26-28, 42-39-65.**

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн, Россей Федерацияны басманы юсюнден Законуна тийишлиликде, материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистрация этилгенди.
Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Культура эм информация коммуникацияла министерствосуну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет 1905 жылда Революция атлы республикалы полиграфкомбинатда басмаланнганды, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды. Телефонла: **42-06-51, 42-19-97**

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды. Телефон: **42-69-34**

Номерге графикге кёре 19 сагъатда къол салынады. 21.00 сагъатда къол салыннганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Теммоланы Мухадин - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары; Алийланы Кулина (3-4-чю бетле), Акушуланы Феруза (1-чи бет), Зезаланы Лида(2-чи бет) - корректорла.

Тиражы 3850 экз. Заказ № 3640

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:

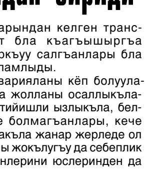

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5